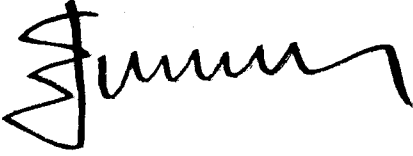

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ve Bakanlıkla Bağdaşmayan İşler
Hakkında Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

Emrehan HALICI
Konya Milletvekili

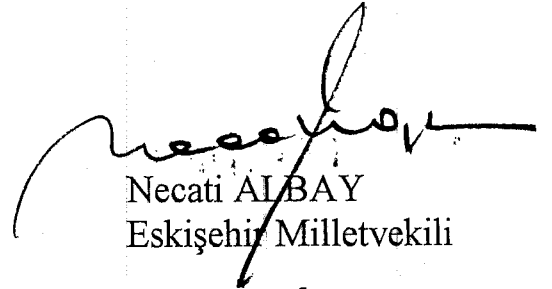
Aydın TÜMEN
Ankara Milletvekili

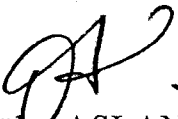
İ. Yavuz BİLDİK
Adana Milletvekili

A. Sancar SAYIN
Antalya Milletvekili

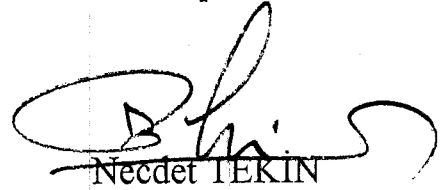
Necati ALBAY
Eskişehir Milletvekili

Güler ASLAN
İzmir Milletvekili

Erol KARAN
Karabük Milletvekili

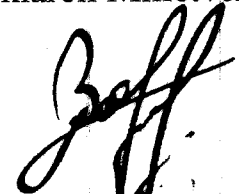
Necdet TEKİN
Kırklareli Milletvekili

Halil ÇALIK
Kocaeli Milletvekili

Cihan YAZAR
Manisa Milletvekili

T. Boray BAYCIK
Zonguldak Milletvekili

GEREKÇE

Parlamentolar, siyasal sistemin bütünlüğünü oluşturmada, rejim politikaları için halkın desteğini harekete geçirmede ve rejimi meşrulaştırmada önemli rol oynarlar. Bu anlamda, parlamentoya ve parlamenterlere halkın duyacağı güven, demokratik parlamenter sistemin gelişmesinde, demokrasi kültürünün özümsemesinde çok büyük önem taşımaktadır. Ne var ki, son yıllarda, yalnız bizim ülkemizde değil, bütün dünyada, adlarının yolsuzluk olayları ile anılması ve yolsuzluk çarkının içinde yer aldıkları yönünde bir çok iddianın gündeme gelmesi sebebiyle, siyasetçilere ve parlamenterlere duyulan güvende bir aşınma meydana gelmiş, parlamentolar ve siyasetçiler halkın gözünde itibar kaybetmiştir.

Siyasette kirlenme ya da siyasi yozlaşma, toplumsal yaşamda her zaman varolmasına rağmen, bütün ülkelerde özellikle son yıllarda ön plana çıkmış bir olgudur. Bu ön plana çıkışın başlıca sebebi, hukuk sisteminin, medyanın ve kamuoyunun duyarlılığıdır. Siyasi güç ile ekonomik çıkarlarların bağlantısı ve ortaya çıkan çıkar çatışmaları nedeniyle soruşturma organlarının konuya el atması, dolayısıyla yargının, medyanın ve sivil toplumun gücü, kimi ülkelerde yolsuzluklara bulaşan siyasilerin görevden uzaklaştırılmaları şeklinde kendini göstermiştir. Buradan da anlaşıyacağı gibi, siyasette ve kamu yönetiminde kirlenme veya diğer deyişle yozlaşma ya da yolsuzluk yalnızca Türkiye'nin sorunu değildir. Hızlı ekonomik değişim ve onun yarattığı dalgalanmalar, toplumda gelir ve güç dağılımındaki eşitsizlik ve dengesizlikler, devlet yönetiminde gizlilik ve tabular bütün dünyada yolsuzluklara yol açan başlıca etmenler olarak görülmektedir.

Günümüzde hala bütün dünya ülkelerinde bir sorun olan yolsuzlukla mücadele edebilmek için, gerek ulusal gerekse uluslararası alandaki çabalar da özellikle son yıllarda büyük bir hız kazanmıştır. Birçok ülke yolsuzlukla

mücadele yasaları çıkarmış, parlamentolarında siyasi ahlak komisyonları kurarak, parlamenterlerin özel çıkarları ile kamu çıkarlarının çatışmasını önlemeye çalışmıştır. Uluslararası alanda yolsuzlukla mücadelede ise, çeşitli uluslararası örgütler çabalarını yoğunlaştırmıştır. Gerek Birleşmiş Milletler, gerekse OECD, Avrupa Konseyi gibi bölgesel örgütlerin bünyesinde çeşitli çalışmalar yapılmakta ve üye ülkelere yolsuzlukla mücadelede yol gösterecek öneriler getirilmektedir.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International) de yolsuzlukla mücadele alanında önemli bir uluslararası sivil toplum örgütü olarak faaliyet göstermektedir. Örgüt iki yılda bir “Uluslararası Yolsuzluk Konferansı” düzenlemekte, bütün ülkelerdeki yolsuzluk durumunu inceleyerek, “Yolsuzluk İndeksi” yayınlamaktadır. Bu Konferansların 8’incisi 1997 yılında Peru’nun Başkenti Lima’da 93 ülkeden bini aşkın delegenin katılımıyla toplanmıştır. Konferansın kapanış bildirisinde, “yolsuzluğun toplumdaki ahlak sistemini yozlaştırdığı, demokrasiyi temelinden sarstığı ve ekonomik kalkınmayı geciktirdiği vurgulanarak, bütün ülkeler yolsuzlukla mücadeleye çağırılmıştır.¹

1999 yılında Güney Afrika’nın Durban kentinde toplanan 9’ncu Uluslararası Yolsuzluk Konferansına ise 135 ülkeden 1.600 delege katılmış ve Konferans bildirisinde, “üçüncü binyılın eşiğinde yolsuzlukların cezasız kalması halinde, dünyadaki yoksulluğun derinleşeceği, hükümetlerin meşruiyetinin aşınacağı, insan hakları ihlallerinin çoğalacağı, ve son 50 yılın demokratik kazanımlarının tahrip olacağı” vurgulanmıştır.² Örgütün 2001 yılında Prag’da düzenlediği 10’ncu Konferansta ise, “Küresel Yolsuzluk Raporu 2001-Global Corruption Report 2001” görüşülmüş ve Raporda, “yolsuzluğun ulusal sınırları tanımadığı, siyasi, ekonomik ve sosyal yaşamı bozarak bütün dünyada yoksulluğu derinleştirdiği yeniden vurgulanarak, bugün her yerde

¹ Transparency International Press Release, *Lima Declaration Against Corruption*. 16 September 1997

² *The Durban Commitment to Effective Action Against Corruption*. 9th International Anti-Corruption Conference, 10-15 October 1999, Durban, South Africa.

yolsuzlukların en üst seviyede gündemin baş sıralarını işgal etmeye devam ettiği ve vatandaşların yolsuzlukların feci sonuçlarının farkına varmaya başladıkları” belirtilmiştir.³

IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar bu konuya duyarsız kalamamış ve rüşvet ve yolsuzlukla yeterli mücadeleyi yapmayan hükümetlere kredi verilmeyeceğini” açıklamıştır.

Bugün bütün dünya ülkelerinde bir sorun olan yolsuzluk olayları, ortaya çıktığından bu yana kamu kesimini ilgilendiren bir sorun olarak ele alınmış ve çeşitli bilim adamları yolsuzluk kavramına, kamu uygulamalarındaki yasallık yönünden yaklaşmıştır.

Yolsuzluk ya da yozlaşma kavramına çeşitli tanımlar getirilmektedir. Bir tanıma göre, “politik karar alma sürecinde rol alanların -ki bunlar seçmenler, bürokratlar, politikacılar, baskı ve çıkar gruplarıdır-, özel çıkar sağlamak amacıyla toplumda mevcut hukuki, dini, ahlaki ve kültürel normları ihlal edici eylemlerde bulunmalarıdır”.⁴

Bir tanıma göre de "yolsuzluk" kavramı, maddi kazanç için (örneğin rüşvet), ya da parasal olmayan özel amaçlara yönelik olarak (örneğin kayırma), kamusal yetkinin yasadışı kullanımını içeren davranış ve eylemleri kapsamaktadır.⁵ Bu tanım özü itibarıyla kamusal bir içerik taşımakta ve yolsuzluk kavramına kamusal bir nitelik vermektedir. Kamu görevi ve hizmeti, kamu gücü ve yetkisini içermekte, kamu gücü ve yetkisi ise toplumda, siyasal işlevlere ilişkin olarak siyasal yöneticilerce, yönetsel işlevlere ilişkin olarak da kamu yöneticilerince kullanılmaktadır. Bu açıdan, iki tür yolsuzluktan bahsetmek olanaklıdır:

³ Global Corruption Report 2001. Transparency International tarafından hazırlanmış ve Prag Konferansında (8-11 Ekim 2001) görüşülmüştür.

⁴ Coşkun Can Aktan, *Politik Yozlaşma ve Kleptokrasi*. (İstanbul:Afa Yayınları, 1992), sf.22

⁵Ümit Berkman, *Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet*. (Ankara:TODAİE Yayını, 1983), sf.9

a) Siyasal işlevlere ilişkin kamu yetkisinin, siyasal yönetim ya da politika yapımı sürecinde yasalara aykırı biçimde kullanılması şeklinde ortaya çıkan "siyasal yolsuzluk",

b) Yönetmel işlevlere ilişkin kamu yetkisinin, kamu yönetimi ya da politika uygulama sürecinde yasalara aykırı biçimde kullanılmasına ise "yönetmel yolsuzluk" denilmektedir.

Yolsuzlukla eş anlamlı olarak kullanılan "siyasal yozlaşma" kavramı ise siyasal ahlakın bozulmasıyla ilişkilendirilerek, "politik karar alma mekanizmasında rol alan aktörlerin (seçmenler, politikacılar, bürokratlar, baskı ve çıkar grupları), özel çıkar sağlamak amacıyla toplumda mevcut hukuki, dini, ahlaki ve kültürel normları ihlal edici eylemlerde bulunmaları"⁶ şeklinde tanımlanmıştır. Verilen bu tanım, hem siyasal, hem de yönetmel yolsuzlukları kapsamakta ve her ikisini birden "siyasal yozlaşma" kavramı ile açıklamaktadır.

Yozlaşma olgusu yalnızca yasallık temelinde ele alındığında, birçok uygulama yasalara uygun gibi görülebilmektedir. Ancak, kamu yetkisi, kimi zaman kamu görevlilerinin elinde bilinçli olarak çıkar sağlama aleti olarak kullanılmakta, tarafların kişisel çıkarlarını artırma çabaları, bazen uygun yasal düzenlemeleri yaptıracak kadar etkili olabilmektedir. Bu nedenle, son dönemlerde yapılan araştırmalarda yolsuzluk, belli olaylar içinde yer alan kamu görevlileri boyutundan çıkarılmış, siyasal, yönetmel, yasal ve ekonomik boyutlarıyla tartışılır hale gelmiştir. Bu yaklaşıma göre, toplumun ahlaki ve hukuki normlarını ihlal etme şeklindeki yolsuzluklar yanında, birtakım mekanizmalarla dar bir çevreye çoğunluğun yararları aleyhine büyük yararlar sağlanmasına olanak veren, kamu kaynaklarını belli çevrelerin çıkarına dönüştüren ve bu kısıt kaynakların kamu yararına eşitlik ve adalet ilkelerine uygun, rasyonel kullanımına engel olan tüm siyasal ve yönetmel yozlaşmalar,

⁶Coşkun Can Aktan, *Politik yozlaşma ve kleptokrasi*. (İstanbul:Afa Yay., 1992), sf. 22

yasallığa bakılmaksızın yolsuzluk kapsamında ele alınıp değerlendirilmeye başlanmıştır.

Siyasal süreç içinde çok çeşitli şekil ve türlerde ortaya çıkan siyasal yozlaşma, bazı bilim adamları tarafından, rüşvet, zimmet, siyasal kayırmacılık ve patronaj, adam kayırmacılık, oy satın alma, lobicilik, rant kollama, kamu sırlarını sızdırma, vurgunculuk, gönül yapma ve politik dalevere şeklinde sınıflandırılmıştır.⁷

Yolsuzlukların önlenmesi ile ilgili çalışmalar yapan Dünya Bankası da hazırladığı bir Raporda, yolsuzluğu, “kişisel kazanç veya bir sadakatle bağlı oldukları (karşılıklı olarak birbirlerine borçlu olan) bir gruba çıkar sağlamak için kendilerine tanınan yetkilerin, siyasetçiler ve kamu görevlileri tarafından kötüye kullanılması” şeklinde tanımlamış ve yolsuzluğu iki kategoriye ayırmıştır.⁸ Birincisi, düşük maaş alan kamu görevlilerinin yaptığı nispeten küçük yolsuzluklar, ikincisi de önemli ekonomik rantlara karar verme sürecinde yer alan üst düzeydeki kamu görevlilerinin yaptığı büyük yolsuzluklardır.⁹

Siyasal yozlaşmanın çeşitli nedenleri vardır. Bunlar arasında en belirgin olanı, siyasal sürecin işleyişinde özel çıkarları peşinde koşan siyasal aktörlerin (politikacılar, seçmenler, bürokratlar, işçi ve işveren sendikaları gibi), siyasal etkileşim sürecinde kendi özel çıkarlarını maksimize etmeye çalışmalarıdır.¹⁰ Hızlı ekonomik değişim ve onun yarattığı dalgalanmalar, yöneten-yönetilen ikiliğinin varlığı, toplumdaki servet ve güç dağılımındaki eşitsizlikler, toplumdaki güç dağılımında mevcut dengesizlikler, devlet yönetiminde gizlilik ve tabular da yozlaşmaya yol açan diğer nedenlerdir.

⁷Coşkun Can Aktan, a.g.e. Türker Alkan da "Siyasal Ahlak ve Siyasal Ahlaksızlık (Ankara:Bilgi Yayınevi, 1993)" adlı çalışmasında bu sınıflandırmayı kullanmıştır.

⁸ Petter Langseth ve Rick Staphenurst, *National Integrity System*. Economic Development Institute of the World Bank. Washington, 1997. sf.2

⁹ a.g.e., sf.2

¹⁰Coşkun Can Aktan, a.g.e., sf. 51-53

Rüşvet ve yolsuzluk olaylarına karışanların, ister siyasetçi, ister bürokrat olsun, cezasız kalması ve halk arasında “yaptığının yanına kar kalması” şeklinde bir kanının yerleşmesi, halkın hukuka ve adalete olan inancının sarsılmasına yol açmaktadır.

Parlamentoların sürekli şaibe altında kalması, sonuçta bu türden olayların parlamentonun geneline mal edilmesi, hem parlamento kurumunu hem de parlamento üyelerini halkın gözünde güvenilmez kılmaktadır. Halkın temsilcilerine güven duymaması ve dolayısıyla parlamentonun saygınlığını yitirmesi, demokrasi dışı seçeneklerin gündeme gelmesine yol açabilir ki bu çok tehlikeli bir durumdur. Bu nedenle, kamu görevi yapan herkesin ki buna siyasetçiler de dahildir, bütün davranışları ile topluma örnek oluşturmaları gerekir. Bunun için de;

1.Kamu görevi yapanlar, yalnızca kamu çıkarını gözeterek karar vermelidir. Görevlerini, kendilerine, ailelerine veya yakınlarına herhangi bir parasal veya başkaca maddi yarar sağlamak için kullanmamalıdır.

2.Kamu görevi yapanlar, resmi görevlerini yerine getirirken, kendilerini etkileyebilecek şekilde diğer şahıs veya kurumlara karşı mali yükümlülük altına girmemelidir.

3.Kamu personelinin atanması, kamu ihalelerinin verilmesi ve kişi ve kurumların ödüllendirilmesi de dahil olmak üzere, tüm kamu görevlerinin icrası liyakat esasına göre olmalıdır.

4.Kamu görevi yapanlar bütün karar ve eylemlerinden kamuya karşı sorumludur ve görevlerine uygun olan bir denetime kendilerini her zaman açık tutmak zorundadır.

6.Kamu görevi yapanlar, kendi görevleri ile ilgili özel çıkarlarını beyan etmek ve kamu çıkarının korunmasında oluşabilecek çatışmaları önlemek için gerekli adımları atmakla yükümlüdür.

7. Nihayet, kamu görevi yapanlar bu ilkeleri geliştirmek ve desteklemek için liderlik yapmalı ve topluma iyi bir örnek oluşturmalıdır.

Bu bağlamda, parlamentolara düşen görev, üyelerinin bireysel çıkar peşinde koşmalarını önlemek, kamu çıkarını önde tutmaktır. Parlamento, kendi varlık nedenini yönelik bu tehlikeyi önlemek, siyasal yozlaşma görüntüsü veren eylemlerin önüne geçmek zorundadır. Bunun temel kuralı da, parlamento üyelerinin sadece yasamayla ilgil faaliyetlerde bulunmaları ve halkın kendisinden beklediğı kamu yararına çalışmaları yapmalarıdır. Milletvekilliğinden başka bir işle uğraşan, örneğın ticaret yapan, serbest mesleğini icra eden, bir holdingin yönetim kurulunda görev yapan bir milletvekili, yasama görevini aksatacak, kişisel çıkar ile kamu çıkarının çatışması kaçınılmaz olacaktır.

Dünyadaki pek çok ülke, çıkardıkları özel kanunlar veya parlamento içtüzükleri ile, seçilerek parlamentoya giren üyelerin dışarda iş yapması ve üyelik dışında gelir elde etmesiyle, hediye kabul etmesiyle ve diğeri parasal konularla ilgili çeşitli kurallar koyarak kısıtlamalara gitmişlerdir. Kısıtlamaların derecesi ülkeden ülkeye değişmektedir. Kimi ülkelerde üyelerin dışardan gelir etmeleri çok katı kurallara bağlanmışken, kimi ülkeler dışarda çalışmaya izin vermiş ancak yine de, bu ilişkilerin çok şeffaf biçimde beyan edilmesini, şart koşmuş, bu türden ilişkileri kamuoyu denetimine açmıştır. Demokratik ülkelerin hemen hepsi, parlamento üyelerinin her türlü mali ilişkilerini, sahip oldukları menkul ve gayrimenkulleri, devam eden ticari kazançlarını, mesleki ilişkilerini ve görev aldıkları diğeri faaliyetleri tescil ettirmelerini ve bu kayıtların oluşturulan özel birimlerce muhafaza edilmesini, çeşitli yasalar, parlamento kararları veya içtüzük kurallarıyla sağlamışlardır.

Parlamento üyelerinin dışarıda iş yapma serbestisi veya dışarıdan gelir elde etmesiyle ilgili kısıtlamalar, pek çok ülkede kanun konusudur. Birçok kısıtlama, gerçek bir çıkar çatışması veya böyle bir görüntü vermeyi önlemeye

yönelik olarak konulmuştur. Hatta, yazılı hukuklarında belirli ayrıntılı hükümlere sahip olmayan ülkelerde bile, üyenin dışarıdaki faaliyetleri ile yasama faaliyetlerinin muhtemel çatışmasının önlenmesi gerektiği yönünde bir toplumsal anlaşma oluşmuştur. Birçok ülke, örneğin üyenin yine üyesi bulunduğu bir parlamento komisyonunun önünde bulunan bir konu ile ilgili olarak, bir müşterisinin avukatlığını yapmasını kaçınılması gereken bir durum olarak değerlendirmektedir.

Bir Parlamento üyesinin, Parlamentoda görev yaparken kendi işinde çalışmaya devam etmesi konusunda en katı kural ABD’de bulunmaktadır. 1989 tarihinde kabul edilen Ahlak Reformu Yasasına göre, **ABD’de** Kongre Üyeleri, telafi edici güven ilişkisi içeren (yani resmi kayıtlarda yer almayan gizli) bir mesleki iş yapamazlar (buna hukuk, emlak, sigorta, tıp gibi alanlar dahildir), bu tür mesleki hizmet veren firmalarla mali bir ilişki (yakınlık) içine giremezler (yani bu tür firmalardan Üyeye telafi edici bir ödemede bulunulamaz), bu tür mesleki hizmet veren firmaların kendi isimlerini kullanmalarına izin veremezler, herhangi bir özel sektör kuruluşunda görev alamazlar, yönetim kurulu üyesi olamazlar, Ahlak Komisyonu’nun önceden yazılı izni olmadan, ders veremezler, bir kitap sözleşmesinden doğan telif hakları için avans kabul edemezler, Ahlak Komisyonunca onaylanmadıkça, yazdığı bir kitap dolayısıyla telif hakkı alamazlar, dışarıda yapacakları konuşmalar, verecekleri konferanslar, sohbetler veya yazdıkları makaleler için para alamazlar, Ahlak Komisyonu’nun önceden yazılı onayını almadan ücretli ders veremezler.¹¹

Fransa’da, parlamento üyelerinin, görevleri boyunca bir çıkar çatışmasından ve kanunlara aykırı nüfuz kullanmaktan kaçınması anayasanın emridir. Fransa’da parlamento üyelerine üyelikleri sırasında ve sonrasında özel sektörde görev alabilmelerine olanak tanınsa da, üyeler, merkezi hükümet veya

¹¹ *Highlights of House Ethics Rules*. US House of Representatives, Committee on Standards of Official Conducts. Revised 4/98.

yerel yönetimlerden yardım alan veya bunların sağladığı avantajlardan yararlanan şirketlerde hiç bir idari görev alamazlar; sadece mali amaç güden ve özel tasarruflarla finansman sağlayan şirketlerde çalışamazlar; faaliyetleri esas itibariyle hükümet, yerel makamlar, kamu tüzel kişileri, milli teşebbüsler veya yabancı hükümetlere iş yapmak, malzeme sağlamak, bunlara hizmet etmek olan ya da bunların kontrolleri altında bulunan şirketlerde görev alamazlar; emlak alım satımı yapan veya gayri menkul işiyle uğraşan şirketlerde çalışamazlar; hisselerinin yüzde ellisinden fazlası gayri menkul olan şirketlerine ait olan şirketlerde çalışamazlar. Yukarıdaki görevlerde çalışmak, yalnızca idari mevkilerde değil, üyelerin çıkarları adına hareket eden üçüncü kişiler aracılığı ile de olsa yasaktır.¹²

Fransa'da, üyelere, bunlar dışında da bir takım kısıtlamalar getirilmiştir. Avukat olan bir üye, yukarıda sayılan teşebbüsler adına savunma vekilliği ve müşavirlik yapamaz. Devlete karşı basın alanında ya da kredi ve tasarruf konularında işlenen suçlarda, doğrudan ya da dolaylı olarak hiçbir şekilde taraf olamaz. Üyeler, mali, sınai veya ticari karakter taşıyan bir şirketin herhangi bir reklamında isimlerini ya da yasama ünvanlarını kullanamaz.¹³

İtalya'da parlamento üyeleriyle ilgili ayrıntılı ahlaki kurallar mevcut değilse de, Anayasanın bazı maddeleri ve bazı kanunlarda üyelikle bağdaşmayan işler hakkında hükümler mevcuttur. Buna göre, İtalya'da parlamento üyeleri, kamu yönetimine herhangi bir şekilde hizmet sağlayan ya da devletin doğrudan veya dolaylı çıkarının olduğu kamu/özel sektör kuruluşlarında, ulusal ve yerel düzeyde görev almaları anayasa tarafından yasaklanmıştır. Üyeler ayrıca, devletle iş ilişkisi içinde olan mali ve ekonomik kuruluşlara mesleki yardım sağlayamaz veya danışmanlık yapamazlar. Bakanlar da, kendi bakanlıklarına ait kuruluşlardan veya kendi bakanlığının denetim ve

¹² *Legislative Ethics in Democratic Countries: A Comparative Analysis*. Prepared by the Staff of the Law Library, Library of Congress, April 1997. sf. 22.

¹³ a.g.e., sf.23

gözetiminde olan kuruluşlardan herhangi bir tazminat alamazlar. Eski üyeler ve bakanlar da, görevlerinin sona ermesinden sonraki bir yıl içinde bu tür görevleri kabul edemezler.¹⁴

Avustralya'da parlamento üyeleri, parlamenter oldukları sürece; kraliyet sınırları içinde kar getiren görevlerde bulunamazlar, hükümetle ihale ilişkisine giremezler, hizmetlerinin karşılığı olarak bir prim ya da ödenek alamazlar. Her ne kadar Avustralya'da parlamento üyelerinin dışarıda çalışma ve dışarıdan gelir elde etme konularını düzenleyen bir ahlak yasası bulunmasa da, parlamento üyeleri için çeşitli ahlaki standartlar vardır. Bunlar arasında, üyenin kendi özel çıkarı ile kamu görevi arasında çatışma yaratacak durumlardan kaçınması, resmi görevi sırasında elde ettiği bilgileri, doğrudan ya da dolaylı olarak kendisine veya bir başka kişiye maddi avantaj sağlamak için kullanmaması, birinin yararına olarak, resmi görevini etkileyici bir unsur olarak kullanmaktan kaçınması, kamu görevini, kendi çıkarı peşinde koşmak için kullanmasına izin verilmemesi gibi standartlar sayılabilir.¹⁵

Kısaca, Avustralya'da Parlamento Üyeleri, dışarda çalışma ve dışarıdan gelir elde etme durumlarıyla ilgili olarak, kamu çıkarı ile kendi özel çıkarı arasında çatışmadan kaçınmak, gizli bilgileri özel çıkarlarının yararına kullanmamak, parlamenterlik görevini, dışardaki çıkarları tarafından etki altına alınmasına ve özel çıkarlarının, kamu görevini yapmayı zayıflatmasına izin vermemekle yükümlüdür.¹⁶

İspanya'da Anayasa, yasama organı üyelerinin aynı zamanda ulusal veya özerk bölgesel yönetimlerde seçimle gelinen bir görev yapmasını yasaklamıştır. Üyelikle bağdaşmayan işler konusu da yine İspanyol Anayasasında düzenlenmiştir. Buna göre, İspanya'da parlamento üyeleri, herhangi bir kamu, devlet, özerk veya yerel kurumun yönetiminde, denetiminde veya savunmasında

¹⁴ a.g.e., sf.42

¹⁵ Liz Young, *Parliamentarians, Outside Employment and Outside Income*. Research Note 50, 1996-1996.

¹⁶ a.g.e. sf.3

görev alamazlar; kamu fonlarıyla karşılanan herhangi bir ihalede veya alımda, ihaleye taraf veya garantör olamazlar; tekelleri yöneten şirketlerin yaptığı hizmetlere karşılık olarak para alamazlar, bunların yönetiminde, denetiminde veya temsilinde yer alamazlar; kamu şirketlerine hizmet sunamazlar; miras yoluyla kalanlar hariç, görev aldıktan sonra, kamu fonlarıyla karşılanan herhangi bir hizmet veya alım ihalesinde yer alan bir şirketin hisse senetlerinin veya şirketteki her türlü hissenin yüzde onundan fazlasını elde edemezler; mevduat ve kredi işiyle ilgili mali bir kurumda yönetici pozisyonunda görev alamazlar; nihayet, yasama göreviyle bağdaşmayan herhangi diğer faaliyetlerde bulunamazlar. Bunlar dışında, üyeler, edebi, bilimsel, sanatsal veya teknik faaliyetlerde bulunabilirler. Yalnızca ailesine ait şirketteki veya kişisel yatırımlarıyla sahip olduğu şirketindeki faaliyetine devam edebilir. Ancak, bir şirkette yüzde ondan fazla hissesi bulunan yakın bir akrabasına ait bir şirkette, yukarıda sayılan üyelikle bağdaşmayan işleri yapamaz ve görev alamaz.¹⁷

Parlamento üyelerinin **hediye** kabul etmeleriyle ilgi çeşitli ülkelerdeki düzenlemelere bakacak olursak, bazı ülkelerin hediyelerin değeri ile ilgili kısıtlama getirdiğini, bazı ülkelerin de bu konuda bir yasak getirme yerine, “beyan” koşulu getirdiğini görebiliriz. Bu konuda, diğer ülkelere nazaran, en katı kural yine ABD’de bulunmaktadır.

ABD Temsilciler Meclisi İçtüzüğü’nün 51’inci maddesi, bu maddede belirtilen istisnalar hariç, herhangi bir hediye almayı (yemek ve bilet dahil) yasaklamaktadır.¹⁸ Yani, Temsilciler Meclisi üyeleri ve onların yanında çalışan personel, kendileri, aileleri ve yakınları için bir hediye veya değerli bir şey talep edemezler. Hediye kabulü ile ilgili istisnalar ise son derece kısıtlıdır. Üyeler sadece, maddi değeri düşük ve sadece kişisel dostluk ve nominal değerli

¹⁷ *Legislative Ethics in Democratic Countries: A Comparative Analysis*. Prepared by the Staff of the Law Library, Library of Congress, April 1997. sf. 63.

¹⁸ *Highlights of House Ethics Rules*. US House of Representatives, Committee on Standards of Official Conducts. Revised 4/98.

hediyeleri (tişörtler, beyzbol şapkaları, kupalar gibi), akrabalarından gelen hediyeleri, kişisel dostluklara dayalı hediyeleri (ancak, Ahlak Komisyon'undan yazılı bir izin alınmadan, 250 Doları geçen hediyeler kabul edilemez), özel bir mekandaki kişisel bir ağırılanmayı (kayıtlı lobicilerce sunulan ağırılanmalar hariç), yardım derneklerine, siyasi veya resmi mahiyetteki geniş katılımlı toplantılara para almadan yapılan katılımları (sponsorlar tarafından karşılanıyorsa), para almadan katılınan resepsiyonları, federal, eyalet veya yerel yönetimlerce ödenen herhangi bir şeyi, resmi görevlerle bağlantılı bir araştırma veya bir katılım için yapılan seyahatler için gerekli kişisel harcamalara ödenenleri kabul edebilirler.¹⁹

İspanya'da parlamento üyeleri, hediye kabul etmek için Ahlak Komisyonu'ndan izin almak zorundadır.

Kanada'da üyelerin, aile üyeleri ve arkadaşları dışında, herhangi bir kişi ya da kurumdan alacakları ve değeri en az 200 Kanada Doları olan hediyeler için Ahlak Danışmanından onay almaları ve bunu kamuoyuna açıklamaları zorunludur. Ayrıca, yabancı kişi, kurum ya da kuruluşların sponsorluğunda yaptıkları dış geziler hakkında rapor vermeleri gereklidir.

İngiltere'de bir parlamento üyesinin veya eşinin kabul ettiği ve değeri 125 İngiliz Sterlinini ya da sağladığı çıkar maaşın binde 5'ini aşan hediyeler bildirilmek zorundadır. Herhangi bir şekilde, parlamento üyeliği ile ilgisi olmayan hediye ya da diğer kazançlar bildirim dışı tutulmuştur. Üye veya eşlerinin yurtdışına yaptıkları ve masrafları tümüyle üye ya da kamu fonlarından karşılanmayan seyahatler bildirilmek zorundadır. İngiltere içinde yapılan ve seyahat ve konaklama masrafları başkaları tarafından karşılanan geziler de bildirilmek zorundadır.²⁰

¹⁹ a.g.e.

²⁰ *Legislative Ethics in Democratic Countries: A Comparative Analysis*. Prepared by the Staff of the Law Library, Library of Congress, April 1997. sf. 77

Parlamento üyelerinin **mali ilişkilerinin denetimi ve bildirim** konusu ile ilgili düzenlemeler de yine ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, birçok ülke, üyenin her türlü kazancını, elinde bulundurduğu menkul ve gayri menkullerinin beyanını zorunlu kılmıştır.

Bildirimle ilgili en çok tartışılan konu, parlamento üyelerinin mal bildirimlerinin kamunun bilgisine ve denetimine açık olup olmamasıdır. Bu tür bilgilerin gizli kalmasını savunanlar, eşitlik ilkesi ve kişi özgürlüğü çerçevesinde, kişinin mahremiyetine saygı gösterilmesi gerektiğini, bilgilerin kamuya açılmasında pratikte karşılaşılabilecek sorunları ve kamuoyunda parlamento üyelerinin durumu hakkında yaşanacak hayal kırıklığı ve politikacılar hakkında oluşacak olumsuz düşünceleri ileri sürmektedirler.

Parlamento üyelerinin mal bildirimlerinin kamuya açılması gerektiğini savunanlar ise, kamu yararının, siyasal yaşamdaki ahlaki standart ve şeffaflığın, vatandaşların bilgiye ulaşma hakkının, demokratik kurumlar üzerindeki kamu denetiminin, üyelerin kişisel çıkarlarından önce geldiğini, kurulacak mekanizmanın parlamento üyeleri hakkında oluşacak yersiz şüphelerin ortadan kaldırılmasını sağlayacağı, siyasi görev kabul edenlerin, peşinen özel yaşamlarına bir takım sınırlamalar getirileceğini kabul etmeleri gerektiği yönündeki düşüncelerden hareket etmektedirler.

Uygulamaya baktığımızda, Fransa ve İspanya'da bildirimlerin gizli tutulduğunu, ABD, Avustralya, İtalya ve İngiltere'de ise bildirimlerin kamunun denetimine açık olduğunu, Almanya'da her iki sistemin karışımının uygulandığı görülmektedir.

ABD'de Kongre Üyeleri, gelirlerini (kazanılmış ve kazanılmamış), borçlarını, alacaklarını, tahvil ve senetlerle ilgili işlemlerini ve gayri menkullerini, aldıkları hediyeleri, seyahatlerini, Kongre dışındaki görevlerini, ve anlaşmalarını bildirilmek zorundadır.

-Bildirimler her yılın Mayıs ayının 15'inci gününe kadar verilir ve bir önceki takvim yılını kapsar. (Bu süre yalnızca olağanüstü durumlar için 90 güne kadar uzatılabilir, uzatma talebi 15 Mayıs'tan önce yapılmalıdır.)

-Eşlere ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına ait bilgiler de beyan edilmek zorundadır.

-Bildirimler ve değişiklikleri ibraz edildikten 30 gün sonra kamuya açık olur.²¹

Avustralya'da parlamento üyeleri, 3.703 Dolardan fazla değere sahip hisselerini, hisselerin kamu ya da özel bir teşebbüse mi ait olduğunu, şirketin bir holding mi yoksa bir şirketin yönetiminde olan bağımlı bir şirket mi olduğunu, yönetici ve ortak konumunda olduğu işlerini, şirketin adını ve faaliyet alanını, kefaletleri ile borç ve alacaklarını bildirmek zorundadır.

-Değeri 500 Avustralya Dolarından fazla olan ve resmi kaynaklardan alınan hediyeler ile resmi olmayan kaynaklardan alınan ve değeri 200 Avustralya Dolarında fazla olan hediyeler Üye Çıkar Sicili'ne bildirilmek zorundadır.

-Aile üyeleri ve arkadaşlardan alınan hediyeler bildirim dışında tutulmuştur.

-Üyeler, herhangi bir kişi ya da kuruluşun sponsorluğunda yaptıkları seyahat ya da herhangi bir ağırlanmayı da beyan etmek zorundadır. Üyelerin Mali Bildirim Kayıtları kamunun incelemesine açıktır. ²²

İngiltere'de parlamento üyeleri, seçimlerden sonraki üç ay içinde bir form doldurarak, bütün mali çıkarlarını Parlamentodaki Standartlar Komisyonu'na bildirmek zorundadır. Üyelerin yaptığı bu beyanlara ait kayıtlar, yeni parlamentonun oluşumundan kısa bir süre sonra yayınlanır. Üyelerin beyan etmek zorunda oldukları çıkarlar şunlardır:

-Kamu veya özel şirketlerde para karşılığı yapılan yöneticilik görevleri. Para karşılığı olmadan yapılan ama aynı grup içindeki bir başka şirket tarafından ödeme yapılan yöneticilik görevleri.

²¹ *Highlights of House Ethics Rules*. US House of Representatives, Committee on Standards of Official Conducts. Revised 4/98.

²² Liz Young, *Parliamentarians, Outside Employment and Outside Income*. Research Note 50, 1996-1996.

- Karşılığında para kazanılan bütün işler ve meslekler.
- Danışmanlık yaptığı müşterileri, bunların isimleri ve iş alanları.
- Sponsorluklar. Seçimden önce, üyenin seçim harcamalarının yüzde 25'inden fazlasını karşılayan sponsorlar ile parlamento üyesi olarak kendisine mali veya ayni destek sağlayan her türlü sponsorlar beyan edilmek zorundadır.
- Hediyeler ve ağırlanmalar. Üyenin kendisine veya eşine verilen ve değeri 125 Sterlini aşan hediyeler ile parlamento üyesi olması sebebiyle kendisine sağlanan ve üyenin maaşının yüzde 0.5'ini aşan her türlü maddi çıkar.
- Denizaşırı geziler. Üye veya eşlerinin yurtdışına yaptıkları ve masrafları tümüyle üye ya da kamu fonlarından karşılanmayan seyahatler ile İngiltere içinde yapılan ve seyahat ve konaklama masrafları başkaları tarafından karşılanan geziler.
- Yurtdışından alınan her türlü hediye ve sağlanan maddi avantajlar.
- Kendisinin ve eşinin sahip olduğu gayrimenkuller.
- Kendisinin, eşinin ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının sahip olduğu ve toplam hisselerin yüzde 1'inden fazla veya değeri 25.000 Sterlinden fazla değere sahip olan kamu veya özel şirket hisseleri.²³

İngiltere'de parlamento üyelerinin bildirimleri kamuya açıktır ve kayıtlar yeni parlamentonun oluşumundan hemen sonra, Standartlar ve Muafiyetler Komisyonunun yetkisi ile yayınlanır ve bu kayıtların yayınlaması her yıl tekrarlanır. Bildirim kayıtlarının yayınlanmasının arasındaki dönemde, kayıtlar düzenli olarak güncellenir ve Avam Kamarası Komisyon Bürosunda kamu denetimine açılır. Yalnızca üyelerin iş anlaşmaları ki bunlar Standartlar Komiseri'nin elinde bulunur, kişisel denetime tabidir.²⁴

Bildirimle ilgili kuralları yerine getirmeyen üyelere çeşitli **yaptırımlar** da öngörülmüştür.

²³ *The Code of Conduct Together With the Guide to the Relating to the Conduct of Members*. Prepared by the House of Commons Committee for Standards 1997.

²⁴ a.g.e.

ABD'de cezalar, ihtar, kınama, para cezası, imtiyazların kısıtlanması ya da tamamen kaldırılması, veya üyelikten ihraç şeklinde olabilmektedir. Ayrıca, Ahlak Komisyonu'nca dava açılma olasılığı vardır. Adalet Bakanlığı tarafından hukuk davası da açılabilir.²⁵

Üyeler şikayetlerini yazılı olarak ve yemin ederek, onanmış Ahlak Komisyonu'na yaparlar. Kongre üyesi olmayan bir kimse de, bir üye ile ilgili olarak, bir başka Kongre üyesinin şikayet başvurusunun dikkate değer olduğunu doğrulaması halinde, şikayet başvurusu yapabilir. Komisyon çoğunluk oyu ile şikayetin daha ayrıntılı olarak incelenmesine karar verirse, üye sayısı 4/6 arasında değişen bir alt komisyon kurulur. Bu alt komisyon, ihlal olup olmadığını inceler ve karar bağlar. Alt komisyon ihlal olduğu yönünde karar verirse, bir başka alt komisyon kurularak, ithamların kanıtlanıp kanıtlanmadığı araştırılır. İthamlar kesin olarak kanıtlanır ise, Ahlak Komisyonu yeniden toplanır ve Meclis'e önerecekleri cezanın ne olacağına karar verir.²⁶

İngiltere'de bildirimle ilgili kuralları yerine getirmeyen üyelere, maaş kesimi ya da parlamenterliğin geçici olarak askıya alınması gibi cezalar verilebilmektedir. Avam kamarası üyeleri veya vatandaşlar, bir üyenin kuralları ihlal ettiğine yönelik şikayetlerini Standartlar Denetçisine yazılı olarak sunar. Denetçi bir ön inceleme yapar ve elde ettiği sonuçları Standartlar ve Muafiyetler Komisyonu'na bildirir. Komisyon resmi incelemeyi başlatır ve bu sürecin kamuya açık olup olmayacağına da karar verir. Komisyon, Avam Kamarasına da şikayetle ilgili harekete geçmesi yönünde öneride bulunur. Üyeye hangi cezanın verileceğine karar vermek yine Avam Kamarası'nın yetkisindedir.²⁷

İtalya'da bir üye, mal varlığı ve mali ilişkileri hakkındaki bildirimini yerine getirmezse, Senato ve Meclis Başkanınca ikaz edilerek kendisine 15 günlük ek

²⁵ *Highlights of House Ethics Rules*. US House of Representatives, Committee on Standards of Official Conducts. Revised 4/98.

²⁶ A.g.e.

²⁷ *Legislative Ethics in Democratic Countries: A Comparative Analysis*. Prepared by the Staff of the Law Library, Library of Congress, April 1997. sf. 79

süre verilir. Bu sürenin sonunda üye hala yükümlülüğünü yerine getirmemişse, Başkan, peşinen herhangi bir disiplin cezasına hükmetmeden, Meclis veya Senato'da bu durumu açıklar. Bunun dışında, Meclis ve Senato İçtüzüklerinde bu konuda başka bir yaptırım öngörülmemektedir. Ancak, 1993 yılında çıkarılan bir Kanunla, seçim kampanyası sırasında yapılan harcamaların ve kabul edilen yardımların bildirilmesi zorunluluğu getirilmiş, buna uymayanlar hakkında para cezası ve üyeliğin düşmesi gibi yaptırımlar öngörülmüştür.²⁸

Almanya'da, Alman Parlamentosu Bundestag İçtüzüğünde, konu ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre;

1. bir üyenin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmediği ya da eksik bildirimde bulunduğu dair güçlü deliller varsa, Başkan ilgili üye ile görüşerek soruşturma açar. İhtiyaç halinde üyeden daha fazla bilgi talep eder ve üyenin mensup olduğu siyasi parti grubunun başkanıyla görüşerek durumu açıklar.
2. Üyenin sorumluluğunu yerine getirmediği ortaya çıkarsa, Başkan özel bir toplantı düzenleyerek, grup başkanı veya vekili ve bildirimden sorumlu büronun yöneticisi ile durum değerlendirmesi yapar. Başkanın araştırma sonuçları bu toplantıda reddedilirse, soruşturmaya devam edilir. Ancak, Başkanın kararları kesindir ve itiraz edilemez.
3. Başkan, üyenin sorumluluğunu yerine getirmediğine hükmederse, bu karar yayınlanır. Soruşturma sonucunda üyenin kusurlu olmadığı ortaya çıkarsa, üyenin isteği ile, "üyenin bu konudaki sorumluluğunu yerine getirdiğine" dair yazılı açıklama yapılır.
4. Eğer bildirimle ilgili olarak Başkan, grup başkanı veya büro üyelerinde birisi hakkında bir suçlama yapılırsa, ikinci maddedeki toplantıya bu kişilerin

²⁸ *Transparency and Members' Financial Interests*. Working Paper prepared by European Parliament, Directorate General for Research, Luxembourg, 1995. sf. 13

vekilleri katılır. İkinci maddedeki usul aynen takip edilerek, sonuca varılır ve kendilerine bildirilir.²⁹

Yunanistan'da bildirimde bulunmama veya eksik ya da yanıltıcı bildirimde bulunma halinde, para ve bir yıldan başlayan hapis ve siyasi hakların 1-5 yıl arasında değişen süreler için kaybını öngören cezalar verilmektedir. Üyelik statüsünü, mali kazancını artırmak amacıyla kullananlara veya üçüncü kişilerin kamu aleyhine olacak şekilde getiri elde etmesine aracılık edenlere 10 yıla kadar hapis cezası da öngörülmektedir.³⁰

Avustralya'da Meclis'in ahlak ile ilgili İçtüzük kurallarını ihlal eden üyeleri cezalandırma yetkisi vardır. Bu cezalar, üyelikten ihraca kadar gidebilmektedir.³¹

Görüldüğü gibi, gerek burada örnek olarak ele aldığımız ülkelerde gerekse bunlar dışındaki pekçok demokratik ülkede, parlamento üyelerinin özel çıkarı ile kamu çıkarının çatışmasını önlemek ve üyelerin mali ilişkilerini şeffaf bir biçimde denetlemek üzere düzenlemelere gidilmiştir. Ancak, bir parlamento üyesinin kendi özel mali çıkarları ile ilgili olarak, dışarda iş yapması konusundaki kısıtlamalar, seçmenlerin demokratik olgunluğu, halka saygı ve temsilcilerin kendi statülerini algılaması gibi bir çok siyasi, kültürel ve ekonomik faktörle ilişkilidir.

“Temiz topluma giden yolda, temizlik siyastten başlamalı ve giderek kamu yönetiminin her alanına yayılmalıdır” anlayışıyla hazırlanmış olan bu yasa teklifimiz, ülkemizdeki bir eksikliği de giderecek ve milletvekillerimizin, dolayısıyla da parlamentomuzun, haklarındaki yolsuzluk iddiaları sebebiyle sürekli şaibe altında kalmasını ve halkımızın gözünde itibar kaybetmesini önleyecektir.

²⁹ Transparency and Members' Financial Interests. sf. 9 ve Legislative Ethics in Democratic Countries. Sf. 28

³⁰ Transparency and Members' Financial Interests. Sf. 9

³¹ Legislative Ethics in Democratic Countries. Sf. 13

Toplumda siyasi ahlakı sağlamanın ve yerleştirmenin yolu, siyasal kültürün, yetkinliğin ve tam demokrasinin varlığına bağlı olsa da, verdiğimiz bu teklif, yasalaşması halinde, hem bütün bu değerlerin gelişimine, hem de saygın bir ye olarak Avrupa’da yer almamıza katkı sağlayacaktır. Ancak řu unutulmamalıdır ki, ahlak yasası gibi yasalar ve yaptırımlar, ancak halkın duyarlılığı ile bütünleştiği zaman bir anlam ifade edebilir ve gerçekten işlerliğe kavuşabilir.

Bu tür düzenlemeler, kamu yaşamının şeffaşlaşması, ve ahlaki standartların geliştirilmesi yönündeki çabaların bir bölümüdür. Amaç, siyasetçilerin özel çıkar ilişkilerini kamu yararının önünde tutarak hareket etmelerini engellemek ve bu türden olayları açağa çıkarmaktır. Aksi halde, halkın yöneticilere olan güveninin azaldığı bir toplumda demokrasi gelişemez. Çünkü, yolsuzlukla demokrasi bir arada yaşayamaz.

Devlet ve toplum yönetimi anlamında politika saygın bir uğraştır. Politikacılar halkın çeşitli kesimlerinin görüş ve isteklerini gündeme getirerek, onların kendileri aracılığıyla iktidara katılmasını, böylece siyasal iktidar üzerinde etkili olmasını sağlarlar. Başka bir deyişle, politikacılar, temsil ettikleri halk kesimlerinin siyasal arenadaki szcleridir. Ancak, politikacıların kendi saygınlıklarını korumaları da, onların en başta gelen yükümlülüğüdür. Eğer bir parlamento, kendi üyeleriyle ilgili olarak öne sürülen yolsuzluk iddialarına açıklık kazandıramıyorsa, halkın o parlamentoya güven duyması beklenemez. Bu itibarla, sorun artık bir kişinin ya da bir partinin sorunu değildir. Sorun tüm parlamentonun sorunudur. Bu nedenle, teklifimizin, TBMM’deki bütün partilerin desteğiyle ve tam bir uzlaşma içinde yasalaşmasını umuyoruz.

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ÜYELİĞİ VE BAKANLIKLA BAĞDAŞMAYAN
İŞLER İLE MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI, RÜŞVET VE YOLSUZLUKLARLA
MÜCADELE KANUNUNUN BİR MADDESİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI
HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1.- Bu Kanunun amacı; Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ve dışarıdan atanan bakanların yapamayacakları görev ve işleri, uyacakları usulleri ve aykırı hareket edenler hakkındaki yaptırımları belirlemek ve Milletvekilliği veya Bakanlıkla Bağdaşmayan İşleri İzleme Komisyonunun kuruluşunu düzenlemektir.

MADDE 2.- Siyasi parti grupları ile bağımsızların Meclisteki sayılarının -boş üyelikler hariç- üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilecek onüç üyeden oluşan Milletvekilliği veya Bakanlıkla Bağdaşmayan İşleri İzleme Komisyonu kurulmuştur.

Komisyon, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile dışarıdan atanan bakanların bu Kanuna göre yapamayacakları görev ve işler ile ilgili iddia ve başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi, belge ve mal bildirimlerini almak yetkisine sahiptir.

Komisyon, konu ile ilgili uzmanların bilgilerine başvurabilir.

Komisyonun çalışmaları gizlidir. Bu Komisyona kendi üyeleri dışındaki milletvekilleri katılamazlar. Komisyona verilen bilgiler özel olarak saklanır. Bilgilerin içeriği hakkında bu Kanunda belirlenen hususlar dışında hiçbir şekilde açıklama yapılamaz ve içerikleri hakkında yayında bulunulamaz.

Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, Milletvekilliği veya Bakanlıkla Bağdaşmayan İşleri İzleme Komisyonunun çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük hükümlerine uygun olarak yürütülür.

MADDE 3.- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile dışarıdan atanan bakanlar; tacir veya esnaf sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamaz, ticari, sınai, banka, finans veya yabancı sermayeli işletme ve kuruluşlarda görev alamaz, ticari mümessil veya ticari vekil olamaz ve serbest mesleklerini icra edemezler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan bakanlar, ticari işletmelerde sahip oldukları hisselerinin yönetimini kayyıma devretmek zorundadırlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan bakanlar Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devlettten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların, yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, vekil olamazlar, herhangi bir

taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik ve hakemlik yapamazlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, Meclisin kararına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan bakanlar, bu maddede belirtilen işletme, kurum ve kuruluşlarda ücret karşılığı veya ücretsiz iş takipçiliği, komisyonculuk ve müşavirlik yapamazlar. Bu işletme, kurum ve kuruluşlarda herhangi bir nam altında hiçbir yönetim görevi alamazlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan bakanların eş ve kanunen bakmakla yükümlü oldukları çocukları, Devletle ilgili taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, taahhüt işlerinde aracı olamazlar, ancak anne, baba ve kardeşleri ile kanunen bakmakla yükümlü olmadıkları çocukları Devletle ilgili herhangi bir taahhüt işini aldıklarında bu işi onbeş gün içinde Komisyona yazılı olarak bildirmek zorundadırlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan bakanlar, yabancı bir devlet veya milletlerarası bir kuruluş tarafından verilen idari ve siyasi, ücretli veya ücretsiz herhangi bir işi veya görevi Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı olmadıkça kabul edemezler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile dışarıdan atanan bakanların yapamayacakları işlere ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.

MADDE 4.- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi seçilmeden veya dışarıdan bakan atanmadan önce, bu Kanunla yasaklanan herhangi bir yükümlülük üstlenmiş olanlar, mevcut durumlarını altı ay içinde bu Kanuna uygun hale getirirler.

MADDE 5.- Bu Kanunda belirtilen işleri ve eylemleri yaptığı tespit olunan milletvekili veya dışarıdan atanan bakan hakkında Milletvekili veya Bakanlıkla Bağdaşmayan İşleri İzleme Komisyonunca hazırlanan rapor, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilir. Bu rapor üzerine ilgililerin maaş ve yolluklarının toplamının iki katı tutarındaki miktar, aylık ve yolluklarından kesilir ve rapor kamuoyunun bilgisine sunulmak üzere Resmi Gazetede yayımlanır.

Bu Kanunda Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği veya dışarıdan atanan bakanlık görevi ile bağdaşmadığı belirtilen herhangi bir iş, görev ve hizmeti sürdürmekte ısrar eden Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi veya dışarıdan atanan bakan hakkında Milletvekilliği ve Bakanlıkla Bağdaşmayan İşleri İzleme Komisyonunca hazırlanan rapor, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca incelenir. Sonuç, Başkanlık Divanı kararı olarak Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir. Karma Komisyonun raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında ise milletvekilliğinin düşmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına; Bakan hakkında ise Başbakana gereği için gönderilir.

MADDE 6.- 19.4.1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

2 nci maddede sayılan kamu görevlileri, herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan; aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar. Ancak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil değildir.

MADDE 7 .- 31.10.1984 tarihli ve 3069 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği İle Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 8.- Bu Kanun yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

MADDE 9.- Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Bakanlar Kurulu yürütür.

Aşk gibidir

İbrahim ARAÇ
Kanunlar ve Kararlar Müdürü